

2017

SANSKRIT

[Honours]

PAPER – I

Full Marks : 90

Time : 4 hours

*The figures in the right hand margin indicate marks
Candidates are required to give their answers in their
own words as far as practicable*

Illustrate the answers wherever necessary

1. यथेच्छमेका कारिका व्याख्येया —

6 × 1

- (a) धातोरर्थान्तरे वृत्ते धात्वर्थेनोपसंग्रहात् ।
प्रसिद्धेरविवक्षातः कर्मणोऽकर्मिका क्रिया ॥
- (b) गौणे कर्मणि दुह्यादेः प्रधाने नीहकृष्वहाम् ।
विभक्तिः प्रथमा ज्ञेया द्वितीया स्यात्तदन्यतः ॥

(Turn Over)

2. यथेच्छं चतुष्टयस्य आत्मनेपदपरस्मैपदप्रत्यय-विधानकारणं
ससूत्रं निर्दिश्यताम्— 1 × 4

उत्तिष्ठति, कुरुते, व्यतिलुनीते, यजति, दृश्यते, निविशते,
पठति ।

3. (a) यथेच्छं द्वितयस्य सन्धिकार्यं विधीयताम्— 1 × 2

असति + अभावे, अनुमतौ + इह
प्र + ऊढः, लते + एते

- (b) यथेच्छं द्वितयस्य विसन्धिकरूपं लेख्यम्— 1 × 2

शकन्धुः, स्पृहेरीप्सितः, अन्वयः, अरुणोदयः ।

4. अधःस्थितेषु रेखालाञ्छितपदेषु चतुष्टयस्य ससूत्रं सकारणविभक्ति
निर्देशः कर्तव्यः— 1 × 4

(a) अलसं धिक् ।

(b) वाताय कपिला विद्युत् ।

(c) धर्मः दुःखं नाशयति ।

(d) गङ्गायां घोषः ।

(e) दण्डेन घटः ।

(f) ककारात् परं खकारः उच्चार्यते ।

5. केवलं प्रत्ययविधायकं सूत्रमुल्लिख्य यथेच्छं द्वयोः परिनिष्ठितं रूपं लेख्यम्— 2 x 2

(a) गङ्गा + ढक्

(b) पद् + सन् + लट् मिप्

(c) नृत् + यद् + लट् महिद्

(d) प्रशस्य + इयसुन्

6. यथेच्छं चतुष्टयस्य एकपदीकरणं विधातव्यम्— 1 x 4

आत्मनः कन्यामिच्छति, पठितुमिच्छुः, सत्यं करोति आचष्टे
वा, कुटिलं गच्छति, जनानां समूहः, भूतपूर्वः अध्यापकः ।

7. यथेच्छं द्वितीयस्य सविग्रहसमासनाम लेख्यम्— 2 x 2

विद्याधनः, उन्मत्तगङ्गम्, विद्यालयान्तरम्, नीलकमलम्,
पञ्चवटी ।

8. भट्टिकाव्यस्य द्वितीयसर्गस्य किं नाम वर्तते ? विद्यामित्रेण साकं कथं दाशरथी तपोवनं जग्मतुः ? तपोवनोपगमनकालीना शारद-शोभा यथाग्रन्थं वर्णनीया ।

1 + 2 + 7

अथवा

दीपतुल्यः प्रबन्धोऽयं शब्दलक्षणचक्षुषाम् ।
हस्तादर्श इवान्धानां भवेद् व्याकरणादृते ॥

— इति व्याख्येयम् ।

9. सरलसुरगिरा देवनागरलिप्या च यथेच्छमेकस्य व्याख्यानं विधेयम्—

6 × 1

(a) विम्बागतैस्तीरवनैः समृद्धिं
निजां विलोक्यापहृतां पयोभिः ।
कुलानि सामर्षतयेव तेनुः
सरोजलक्ष्मीं स्थलपद्महासैः ॥

(b) दत्तावधानं मधुलेहिगीतौ
प्रशान्तचेष्टं हरिणं जिघांसुः ।
आकर्णयन्नुत्सुकहंसनादान्
लक्ष्ये समार्धिं न दधे मृगावित् ॥

10. सरलसुरगिरा देवनागरलिप्या च यथेच्छं प्रश्नचतुष्टयं समाधेयम्—

1 × 4

- (a) विद्यामित्रः रामचन्द्राय कां विद्यां प्रदत्तवान् ?
- (b) “क्षुद्रान् न जक्षुर्हरिणान् मृगेन्द्राः” — इत्यत्र जक्षुरित्यस्य पर्यायः शब्दः लेख्यः ।
- (c) “प्रतीयिरे श्रोत्रसुखैर्निनादैः” — के तथाविधेन उपायेन प्रतीयिरे ?
- (d) वनानि तोयानि च नेत्रकल्पैः
पुष्पैः सरोजैश्च निलीनशृङ्गैः ।
परस्परां विस्मयवन्ति लक्ष्मी-
मालोकयाश्चक्रुरिवादरेण ॥
— इत्यत्र कोऽलंकारः ?
- (e) भट्टिकाव्यस्यापरं नाम किम् ?
- (f) भट्टिकाव्यस्य उत्सः कः ?

11. (a) उद्धृतपूर्वश्लोकस्थानामधः स्थितानां पदानां यथेच्छं द्वितयस्य प्रकृतिप्रत्यय-निरूपणं विधेयम् —

1 × 2

तेनुः, समाधिम्, मृगावित् ।

(b) सविग्रहसमासनाम लेख्यमेकस्य —

2 × 1

स्थलपद्महासैः, दत्तावधानम् ।

(c) विसन्धिरूपं लेख्यमेकस्य — 1 × 1

विम्बागतैस्तीरवनैः, आकर्णयन्नुत्सुकहंसनादान् ।

12. छन्दोमञ्जरीग्रन्थानुसारं यथेच्छं द्वितयस्य सोदाहरणं लक्षणं प्रतिपाद्यताम्— 5 × 2

तोटकम्, रुचिरा, रथोद्धता, वसन्ततिलकम् ।

13. अधोलिखितयोः श्लोकयोः यथेच्छमेकस्य छन्दो निरूप्यताम् सलक्षणम्— 5 × 1

(a) जहार मानं स हरिः पुनातु नः ।

(b) अंहो हन्ति ज्ञानवृद्धिं विधत्ते ।

14. सरलसुरगिरा देवनागरलिप्या चानुवादः विधीयताम्— 10 × 1

(a) यतदिनं ভারতবর্ষ থাকিবে, যতদিন বিদ্যমান থাকিবে, যতদিন গঙ্গা ও গোদাবরী প্রবাহিত হইবে, ততদিন সংস্কৃতও জীবিত থাকিবে । আমরা দুঃখের সহিত জানাইতেছি যে, ভারতবর্ষের প্রাচীন ইতিহাস স্বল্পই জানা যায় । উহার অধিকাংশই আমাদের নিকট এখনও অন্ধকারাবৃত ।

As long as India will live, as long as the Vindhya and the Himalayas will last, as long as the Ganga and the Godavari will flow, (the) Sanskrit (language) will also live. We are sorry to declare that very little can be known about the ancient history of India. Most of it is still dark to us.

- (b) কোনও এক বনে ভাসুরক নামে একটি সিংহ বাস করিত । সে প্রতিদিন বহু পশু হত্যা করিত । একদিন অরণ্যের সকল পশু মিলিত হইয়া তাহার কাছে উপস্থিত হইয়া বলিল, 'প্রভো! সকল পশু বধ করিবার কি প্রয়োজন ? মাত্র একটি পশুর দ্বারাই আপনার ভোজন হইতে পারে' ।

There lived a lion named Bhāsuraka in a forest. Every day he used to kill many animals. One day all the animals of the forest approached him and said, 'oh Lord! what is the use to killing all the animals ? You can have your meal with one animal only'.

15. सुरगिरा देवनागरलिप्या च प्रबन्ध एको यथेच्छं विरचनीयः— 10 × 1

(a) कश्चित् महापुरुषः ।

(b) विश्वोष्णायनम् ।

(c) क्रमशः पण्यानां मूल्यवृद्धिः ।
